

PROBLEM NASILJA IN AGRESIVNOSTI MLADIH JE PROBLEM ODRASLIH

S prispevkom želim vzbuditi razmišljanje o aktualni - sodobni temi, o temi sedanjega trenutka, ki buri predvsem duhove odraslih - ne le v Portorožu!

Odhos naše kulture do otrok obvladuje, najblažje rečeno, dvojnost (ambivalenca). Prav ambivalenca do otrok - iskanje njihove skrite nedolžnosti in hkrati njihove izvorne grešnosti - kaže, da je bil otrok (mladostnik) vselej travmatična točka v družbeni skupnosti.

Ker odrasli tako "grdo" ravnamo z otroki, je sploh čudno, da zrastejo!

Če je otrok vedno bil "travmatično realno" (tako kot smrt, bolezen, zločin), potem to tudi ostaja - zgodovinsko se spreminja le tehnologija obvladovanja travmatičnih točk. Način ravnanja z otrokom - mladostnikom - ga, skupaj s prestopniki in duševnimi bolniki, uvršča med "deviante". Glede le-teh pa "zdravi" (normalni) pripadniki skupnosti čutijo neustavljivo potrebo, da jih "obravnavajo, kaznujejo, zdravijo in vzgajajo".

Ali je otrok - mladostnik res "človek", je namreč osnovno vprašanje, ki pa ni hkrati že odgovor. Človek je takrat, kadar se brani z nasiljem in aroganco - in s tem opozarja nase: da je tukaj in zdaj. Če je "priden, miren, marljiv", pa ostaja v očeh odraslih v "drugem planu".

Pravic se ljucje navadno zavemo ob trpljenju, frustracijah, ponižanjih, ki spremljajo njihovo kršenje. Pravzaprav je trpljenje konstruktivni temelj pravice - vendar ne sleherni - pač pa le tisto, ki ga je povzročil sočlovek, ki ima moč, in ki ga doživljamo kot krivično. Ali ima otrok - mladostnik toliko pravic, da bi se jih lahko zavedal in jih znal izkoristiti v smislu zmanjševanja nasilništva in napadalnosti?

Otroci so deležni vsakovrstnega nasilja - na telesu in duši. Večinoma so ga deležni preprosto zato, ker so brez obrambe in ne morejo vrniti z enakim. Že kar veliki morajo biti, da lahko izrazijo vsaj negotovanje in izoblikujejo zavest, da je to, kar se jim dogaja, krivično. Otrokove pravice v otrokovem imenu terjajo odrasli in to tisti, ki so tudi sami prepričani, da je nasilje nad otroki nesmiselno in nepotrebno, torej krivično.

Kadar odrasli otroke silimo k ... - le ti planejo? Kako planejo? Tako da kričijo, razbijajo, grozijo, se stepejo, napadajo, se napijejo, drogirajo, se zlažejo, ukradejo, zanosijo...

Toda vedno znova se pojavlja mučno vprašanje o meji, namreč o razmejitvi med nedopustnim dejanjem in sprejemljivim, celo nujnim vzgojnim nasiljem: če že ne fizičnim, pa v obliki drugačnih pritiskov in kazni, prepovedi. Odrasli jih ustajamo. Za tem vprašanjem se namreč skriva prepričanje, da obstaja med posameznikom in družbo, med naravo in kulturo, nerazrešljivo, temeljno protislovje. Sožitje med ljudmi, ki zagotavlja zadostno stopnjo varnosti, predpostavlja tudi tolikšno stopnjo odpovedi individualni svobodi, da tega nobeno človeško bitje ne sprejme brez odpora. Preden lahko razume koristi, ki jih odpoved prinaša (kar je že tako ali tako vprašljivo), se otrokovi - mladostnikovi naravni agresivni impulzi srečajo z večjo silo, ki jih užene - zatire, ustavlja.

Nasilje se v vzgoji prenaša iz roda v rod

Nemogoče je, da bi socializacija novorojenega potekala nekonfliktno. V slehernega posameznika je

že evolucijsko vsajeno protislovje sebičnosti in altruizma, individualnih in kolektivnih strategij za preživetje. Za zdaj ni videti, da bi bilo ukinitje tega protislovja dosegljivo, čeprav bi bilo morda zaželjeno. V tej luči ostaja vprašanje razmejitve med "vzgojo" in "iracionalnim nasiljem" odprto.

Če pa je kako protislovje stvarno, je z njim pač treba živeti. Z zanikanjem ga ne moremo odpraviti.

Čeprav se zdi, da se z rastojo standarda večja tudi varnost in se zmanjšujejo socialni in medsebojni konflikti, ki bi lahko privedli do nasilja, pa podatki govorijo o tem, da se stopnja nasilja v razvitih družbah ne zmanjšuje, pač pa se spreminjajo njegove pojavne oblike. Pretežno fizično nasilje zamenjujejo droge, bolj prefinjene in občutljivejše oblike nasilja med ljudmi (tudi mladimi). Vendar je fizično nasilje še veliko tudi v razvitejših družbah; še več pa ga je v družbah, ki jih bremenijo revščina, socialne, politične in druge krize. Nasilje in agresivnost sta lahko posamični ali skupinski pojav. Zajame lahko narode ali cele države. Ekologi opozarjajo na človekovo nasilje do okolja in do narave. Ob množici nasilnih dejanj skozi zgodovino obstaja tudi bolj ali manj močan odpor proti nasilju in agresiji, obstaja močna tradicija kritike nasilja.

Vemo, da se večina takšnih dejanj zgodi pod vplivom močnih čustev in afektov (strah, sovraštvo, zavist, razočaranje, ljubosumje) pa vendar emocije niso vedno nujna, glavna sestavina nasilnega obnašanja. Moderne "elektronske" vojne se lahko odvijajo skoraj brezčutno, le s hladno kalkulacijo o namenih in sredstvih vojne.

Vse to so vzorci (modeli), ki jih mladi sprejemajo bodisi od odraslih - neposredno ali preko sodobnih medijev in jih hitro osvojijo in preizkušajo - skozi zgodovino že toliko časa, da so postali že del dedne zasnove, ki jo socialno okolje brez težav lahko obudi v realnost. Razlago pojavnosti nasilja in agresivnosti nam na najsprejemljivejši način razlagajo teorije socialnega učenja.

Kaj lahko država naredi za zmanjšanje pojavov nasilja?

V zadnjem času, kot da je to trenutno v modi, se veliko govori o agresivnosti in nasilništvu mladih. Starostna meja povzročiteljev težkih nasilnih dejanj se niža. Še posebej zaskrbljujoče pa je, da prednjači avtoagresivno nasilniško obnašanje mladih.

Ne le strokovnjaki, ki smo se dolžni poklicno

ukvarjati s proučevanjem vedenja mladih, ampak tudi starši, šolniki itd., veliko razmišljamo o vzrokih nasilništva in njihovem preprečevanju ali vsaj omilitvi. Vedno znova pridemo do ugotovitve, da je izvor nasilništva v nas - odraslih. V svetu se strokovnjaki zaradi tega pojav zavzemajo za spremembo in dopolnitev socialnega sistema, ker menijo, da je preprečevanje napadalnosti ne le stvar posameznikov, ampak celotne družbe. (V Evropi smo edina država, ki še nima socialnega programa).

Vprašanje bi bilo, kaj in koliko lahko država ponudi v zameno za zmanjšanje teh pojavov? (Vzor: slovenska vlada - parlament).

Če so glavni razlog za nasilje napačne vzgojne metode, so le-te tem hušje, čim višje so postavljeni cilji zunanjega družbenega življenja. Pri socializaciji gre namreč za proces, ki mlado bitje od prvih dni življenja vključuje v neko družbeno skupino - ki je del večjega kulturnega prostora - od nje pa pridobiva kulturo. Vrtci so predragi, še dražje pa je privatno varstvo, šole so selektivne in ne upoštevajo "mere" posameznika, igrišča so dostopna le eliti, vstopnina v bazene je za "naše" otroke enaka, kot npr. za švedske turiste in še bi lahko naštevali.

Ko bodo spoznanja psihoanalize postala del javne zavesti...

Naj ta članek zaključim s citatom otroške psihoterapevke Alice Miller:

"Zdaj, ko vemo, da onesnaževanje zraka in vode neposredno ogroža naš obstanek, ni zaščita okolja nič več zadeva altruizma ali "dobrodelnosti". Šele na osnovi tega spoznanja lahko uveljavimo zakone, ki bodo ustavili lahkomišlno onesnaževanje okolja. To nima nič opraviti z moralno; gre za samoohranitev! Isto lahko rečemo za ugotovitve psihoanalize. Tako dolgo dokler otroka - mladostnika obravnavamo kot posodo, v katero lahko varno zmečemo vse naše "emocionalne smeti", lahko le malo storimo za spreminjanje prakse "črne pedagogike". Istočasno pa bomo osupli nad naglo rastjo psihoz, nevroz, nasilniškega vedenja mladih in zlorabe mamil med mladletniki. Ogorčeni bomo in zgroženi nad dejanji spolne perversnosti in nasilja in navadili se bomo jemati množične morilce kot neizogibni del našega sedanjega sveta. Toda če analitični vpogledi postanejo dej javne zavesti - kar se bo nekoč zagotovo zgodilo, za kar gre zahvala novi generaciji, ki je odrasla ob manjšem omejevanju - potem - in to je v interesu vsega človeštva - podreditve otroka, implicitna v zakonu "starševske moči", ne bo več mogoča biti opravičljiva. Za starše ne bo več sprejemljivo "ventiliranje" njihove jeze in besa na otroke, medtem ko naj bi otroci obvladavali svoja čustva že v zgodnji dobi.

Prav gotovo bo spremenilo vedenje staršev tudi spoznanje, da je tisto, kar so prej počeli v dobri veri, da gre za "nujno discipliniranje", v resnici zgodovina poniževanja, prizadevanje bolečine in trpinčenja otrok..."

Miha ROTAR, prof. defektolog

TO PRILOGO JE FINANČNO PODPRLA LDS PIRAN

O NASILJU MED MLADIMI

Profesor defektologije Miha Rotar, sicer zaposlen v Centru za socialno delo v Piranu in v stalnem stiku z mladimi, je v svojem članku za Portorožana razmišljal o problemu nasilja in agresivnosti mladih. V zadnjem času - kot da bi bilo to moderno - veliko govorimo in pišemo o nasilju med mladimi. Je tega nasilja resnično več kot nekdanj in ali res celo 'narašča'? Pa vzroki - kje jih lahko iščemo? Na koga lahko pokažemo, da je za ta porast kriv?

Problem je velik, ogromen in pisati o njem je zelo odgovorno, pravzaprav kar težko. Profesor Rotar nam je s svojim člankom "Problem nasilja in agresivnosti mladih je problem odraslih" dal iztočnico za anketo o tej problematiki. Anketiranje smo v uredništvu izbrali po naši presoji iz vrst tistih, ki se poklicno (ali drugače) ukvarjajo z mladimi in njihovimi težavami. Anketiranim smo zastavili naslednji vprašanja:

* **Ali ste v svojem okolju (delovnem ali tam kjer živite) zaznali porast agresivnih dejanj med mladimi (mladoletniki)?**

* **Kaj lahko država (družba) ali pa vi sami oz. tisti, ki živijo in delajo z vami, naredite za omilitve tega problema?**

Vsi se žal našemu vabilu k sodelovanju v anketi niso odzvali, zato se tistim, ki so nam poslali svoja razmišljanja, še posebej pristočno zahvaljujemo!

Bralke in bralce pa vabimo, da si vzamejo nekaj svojega časa za razmislek o nasilju v nas in okoli nas... In nam mogoče o tem pošljete tudi svoje mnenje.

Marija MAHNE, ravnateljica Osnovne šole v Luciji

Pik čebele ne boli

Sprašujete: "Ali ste v svojem okolju zaznali porast agresivnosti med mladimi?"

Moj odgovor je NE.

Agresivnost narašča nad mladimi, pa ne mislim tu na direktno fizično in verbalno agresivnost, temveč na tisto prikrito, ki deluje vztrajnejše, daljnosežnejše in nevidno.

Da ne omenjam izkušenj Anglije in Amerike - načela bi zrnio zbirjske problematike. Večina otrok živi v materialno udobnem in bogatem domu. Ali so se z materialno rastjo bogatili tudi čustveni odnosi v družini in soseski?

Ozrmo se po okolici Lucije. Kaj smo prostorsko pustili otrokom in mladostnikom? Ti se zbirajo popoldne in v večernih urah pred šolo, v garažah bližnjih blokov, pa naj bo dež ali mraz. Trženje je vodilo sveta odraslih, trženje je zavladalo nad človekom in človečnostjo.

In ko bo trobenta zaigrala Tišino na grobu mladega človeka, je ta najmočnejša govornica naše slabe vesti.

Andrej FURLAN, komandir policijske postaje Piran, inšpektor:

Od leta 1991 dalje opažamo konstantno rast agresivnosti, vandalizma in nasilništva predvsem mlade populacije, kar lahko podkrepimo s podatki o številu ukrepov zoper kršitve javnega reda in miru. V strukturi teh kršitev prevladujejo pretepi in drzno vedenje, iz tega pa često izhajajo še lažje in težje telesne poškodbe. Policija je osumljene storilce ovadila zaradi številnih kaznivih dejanj ogrožanja z nevarnim predmetom pri pretepu ali prepiru, zaradi nasilniškega obnašanja, za preprečevanje uradnega dejanja in zaradi umora kot najhujše posledice nasilja, kar se je v zadnjih letih že nekajkrat zgodilo.

Nenazadnje je kazalec nasilja tudi število pridržanih oseb, ki jih je vsako leto več, saj le tako lahko preprečimo nadaljnje kršitve hujših posledic ali množične kršitve javnega reda in miru. Največ kršiteljev in storilcev kaznivih dejanj je predvsem med mladoletniki in mlajšimi (od 16 do 24 let). Značilno je tudi pogosto uživanje alkohola pa tudi drugih substanc.

Pojave nasilja in agresivnosti s policijskega vidika ocenjujemo predvsem:

- kot posledico opuščene skrbi staršev (kriza družine);
- kot posledico neustrezne kaznovalne politike do mladoletnikov.

Da bi to ugotovitev lahko verodostojno dokazali, bi bilo potrebno analizirati izrečene ukrepe sodnikov za prekrške in (ali) sodišč. V večini primerov so izrečeni vzgojni ukrepi opominov in ukorov, le nezadostno oziroma neomembe vredno pa je število primerov, ko mladoletnike oddajo v vzgojni zavod. V podkrepitev zgornje navedbe navajam nekaj primerov:

- velikokrat se nam dogaja, da po opravljenem postopku z mladoletniki in otroci

obveščamo starše, ki pa često odklonijo, da bi prevzel svojega otroka oziroma nas celo kritizirajo in se pritožujejo nad našim delom;

- dandanašnje oblike zabave mladih se odvijajo pretežno v diskotekah, kjer pa se zabava začne šele po 23.00 uri - kljub temu (pozni uri) so takrat prisotni številni, tudi mlajši, mladoletniki in to vse do zgodnjih jutranjih ur;

- k nam množično prihaja mladina iz celotne države, pogosto brez denarja, zato se "preživlja" tudi s priložnostnimi tatinami, spi najčesteje na prostem, zabava pa se z opijanjem;

- vse pogostejša je uporaba nevarnih predmetov pri medsebojnih obračunavanjih (nož, palice, steklenice, boksaři...);

- pozornost zasluži tudi pogostost nevarnih kršitev cestno prometnih predpisov mladih voznikov (divje vožnje skozi naselje, opijanje mladih voznikov z alkoholom, izsiljevanje prednosti in celo fizični obračuni med vozniki, ki ne upoštevajo njihove "prednosti").

Kot zanimivost naj opozorimo še na končne šolske izlete, ko mladoletniki - ob prisotnosti učiteljev - množično posegajo po alkoholnih pijačah.

Ker je prostor v lokalnem časopisu zelo omejen, problematika na tem področju pa velika in zanimiva za širšo javnost, Vam predlagamo, da v eni prihodnjih številik našega časopisa posvetite nekaj prostora izključno tej problematiki. Menimo, da bi konkretnjša predstavitev tovrstne problematike pripomogla, če že ne k boljšemu stanju - pa vsekakor k boljši obveščeni prebivalcev, staršev in drugih institucij.

Sergej PIRJEVEC, dipl. psiholog, Srednja pomorska šola Portorož:

Na šoli se zavedamo destruktivnosti nasilniškega vedenja mladih in smo zato že pred dvema leti ustanovili Odbor za preprečevanje zasvojenosti in neprimernega vedenja. Popolnoma jasno je, da je prvenstvena vloga šole pri odpravljanju nasilja predvsem preventivna: da sama ne povzroča takšnega vedenja. Dijaki naj bi torej prihajali v takšno šolo, kjer vladajo sodelujoči odnosi med njimi in profesorji, med samimi profesorji in med dijaki samimi. To poskuša naša šola doseči.

Druga naloga šole je, za kar si tudi prizadevamo, vnašanje v svoje predpisane programe tudi takšne, kjer bi lahko dijaki še bolj razvili svoje interese.

Tako šola v zadnjih letih organizira tudi veliko izvenšolskih dejavnosti, krožkov, pri katerih sodelujejo profesorji volonterško.

Zavedajoč se pomena športnih aktivnosti - kar je pokazala tudi anketa o športu, ki smo jo v šoli opravili v tem šolskem letu - za prve in druge letnike organiziramo dodatno uro športne vzgoje. Šola si prizadeva vnesti čimveč športa (predvsem vodnih športov) v svoje programe.

O samem pomenu nasilnega vedenja so dijaki seznanjeni v predmetih obvezne izbirne vsebine ter v četrtih letnikih pri predmetu psihologija. Starše seznanjamo s tem problemom na roditeljskih sestankih. Prav v mesecu oktobru smo z njimi obravnavali to tematiko. Na sestankih prisotni starši poleg razlage psihologa šole dobijo še pisni prispevek o nasilju med mladino. Kot psiholog šole delam na tej šoli šele osmo leto in lahko poročam le o subjektivnih občutkih v zvezi z agresivnostjo. Menim, da so tista divjaštva, ki so bila značilna za pomorščake v preteklem obdobju in zaradi katerih je bila šola na slabšem "glasu", vse redkejša. Opažamo več nastopaškega vedenja, ki je bolj navzven razpoznavno, a ni "zločesto" in je precej tipično za vse šole, kjer je pretežno moška populacija. Bolj me skrbljo samonapadalna dejanja, beg pred šolskimi dolžnostmi, beg v omamo zaradi nesposobnosti prilagajanja vsakodnevemu življenju na šoli. Na naši šoli je približno tretjina dijakov iz piranske občine, ostali so iz drugih delov Obale, nad 70 dijakov je iz drugih območij Slovenije, zato se čudimo, da niste povabili k sodelovanju tudi ostalih treh srednjih šol piranske občine, saj bi bil pregled nad pojavom bolj celovit.

Pozdravljeni in veliko uspeha pri vašem časopisu, ki postaja vse bolj zanimiv.

Alenka AŠKERC - MIKELN, ravnateljica Osnovne šole Cirila Kosmača Piran:

Omejujem se le na čas tega šolskega leta in dogajanja v naši šoli. Letos nismo opazili porasta agresivnih dejanj med otroci. Vsaj do zdaj še ne. Opažamo pa nekakšno vznemirjenost na šoli kot celoti, ki pa jo pripisujemo dejstvu, da se še nismo prilagodili novim pogojem življenja in dela. Letos smo imeli le en primer opaznejšega "zastrahovanja" med osmošolci, kar pa smo še v istem tednu temeljito obravnavali s pomočjo zunanjih pristojnih institucij in staršev. Ob tem (in drugih podobnih primerih) se je pokazal problem, ki pa nas resnično zaskrbljuje. To je: agresivni so največkrat tisti učenci, ki tak "stil" doživljajo že od mladih nog tudi doma. Privzgojen jim je "eksotični" besednjak in uporaba sile. Tovrstne učence je najpogosteje zelo težko umiriti in vključiti v razne aktivnosti, kjer bi zdržali dalj časa. Sicer pa je naš ideal, da bi uspeli vsakemu učencu zagotoviti vsaj eno aktivnost, zaradi katere bi v šolo rad hodil. Z vzgojo za tolerantnejše odnose ob medsebojni drugačnosti pa se skozi UNESCO-v podprojekt Mirovniki že drugo leto ukvarjamo tudi z direktnjšim pristopom pri pouku. Upamo in želimo si več uspehov na tem področju.

ŠOLA KOT SUBJEKT UDEJANJANJA SKUPNIH INTERESOV

Sodobna vloga osnovne šole v kraju in času prerašča sveto zastavljene in že kar obrabljene učno vzgojne smotre. Šola postaja SUBJEKT POVEZOVANJA interesov in pobud vseh udeležencev - tako otrok, mladostnikov, učiteljev kot tudi staršev, njihovih namestnikov in drugih strokovnih služb.

V ta namen je lucijska osnovna šola še bolj odprla svoja vrata vsem staršem; da bi se lahko na svojo željo čimbolj pogovarjali o vsem, kar jih zanima, teži oz., da bi ustvarjalno prispevali s svojimi pobudami k boljšemu počutju njihovih otrok.

Vsak četrtek popoldne ste VABLJENI PRAV VSI, ki vam ni vseeno, kako spremljamo naš mladi rod iz otroštva v odraslost.

OŠ LUCIJA:

Šolska svetovalna služba
Marta Beseničar

DROGA NAŠE ZLO

V Luciji in Portorožu predstavlja naši mladini velik problem prebiti se skozi življenja, predvsem pa skozi najnevarnejšo in najbolj vabljivo - drogo.

Vzrokov za začetek je veliko: pozabiti probleme okoli sebe, poizkusiti in doživeti kaj novega, zateči se v svet sanj, pozabiti družinske probleme ali pa zgolj popustiti siljenju prijateljev.

Zasvojen postaneš morda zato, ker ti primanjkuje ljubezni, ali ker si nesrečno zaljubljen, ker si osamljen, ali pa ker ti kratijo svobodo in te preveč omejujejo. Lahko začneš zato, ker nimaš očeta, matere, ali pa so starši preveč "pomembni" za zunanji svet, za tebe pa jih ni.

Skoraj vse zgodbe o zasvojenosti se podobno pričnejo. Najbrž skoraj ni kraja - posebej na zabavi, družabnem srečanju - kjer ne bi bilo tudi droge. Navadno je to splet okoliščin; naključno, nepričakovano, kakor da bi bilo vnaprej usojeno.

Z drogo se srečuje vsak dan vse več družin. Starši se zaskrbljeni sprašujemo: "So mar nekatera dekleta in fantje bolj nagnjeni, da podležejo drogi? Je moj otrok med njimi?" Med tistimi, ki npr. ob sobotah, v diskoteki, vzamejo tableto ter tistimi, ki so zasvojeni s heroinom - ni razlike. Razlika je le v pogostosti drogeranja.

Kaj naj naredimo starši, da bi svoje otroke obvarovali tega zla?

Poizkusimo najprej kaj narediti v svoji družini! Presodimo, ali smo preveč popustljivi, ali svojemu otroku oz. otrokom nudimo preveč svobode ali pa jih morda preveč omejujemo, dušino s svojimi stališči in mnenji, pogledi, celo s svojo ljubeznijo?

Pomagajmo svojim otrokom odraščati hkrati z njihovimi problemi in jih rešujemo skupaj z njimi, da bodo pridobili zaupanje vase, v svoja dejanja. Ne dajajmo jim vsega, kar smo si morda sami kdaj želeli, pustimo jim, da si bodo zaželeli kaj sami...

Morda bomo imeli srečo in se bodo izognili tistemu usodnemu večeru, zabavi..., kjer bi se pričel konec začetka.

NAŠ NASVET: KAKO PREMAGAMO TREMO

Trema nas lahko zagradi ob najrazličnejših priložnostih: pred izpitom, javnim nastopom, prvim zmenkom... Občutek imamo, da nas duši, stiska v grlu, obliva nas rdečica in vročica, potijo in drhtijo nam roke, polasti se nas negotovost, občutek nemoči in nebogljenosti. Skupni imenovalec vseh teh simptomov je TREMA.

Zakaj se pojavi trema?

Ker nismo dovolj pripravljeni za nekaj, kar pričakujemo od sebe ali drugi od nas. Prav tako nas trema muči, ko smo sicer pripravljeni, vendar mislimo, da še ne dovolj in da obstoji možnost, da nam spodleti...

Strah seveda opravi svoje. Naša pričakovanja o neuspehu se potem uresničijo in so podlaga za naslednji pojav treme, kajti zdaj smo popolnoma prepričani, da nas bo trema zagrabila ne glede na to, koliko smo pripravljeni.

Nekdo je celo dejal: "Trema je za življenje kot sol za juho." Nekaj treme da človeku motivacijski naboj, ki vzpodbudi k večji pripravljenosti in prizadevnosti ter tako poveča odzivnost organizma. Prevelika trema pa je v resnici znamenje sebičnosti. Misliš samo nase in se sprašuješ: Ali sem dovolj dober? Ali me bodo opazili, me bodo pohvalili?...

Človek takrat ni osredotočen na druge, na delo, ki naj bi ga opravil, temveč samo nase. Zaradi prevelike osredotočenosti nase izgubi stik z resničnostjo, saj je predstava, ki se odvija v njegovi glavi, daleč od prizorišča.

Kako odpravljamo tremo?

Strokovnjaki priporočajo:

1. Karkoli delaš, se dobro in pravočasno pripravi.
2. Ker velikokrat stvari tečejo izven zamišljenih pričakovanj, je edino prav, da sprejmeš življenje kot nepredvidljivo. Zato se sprosti in bodi tisto, kar si! (Ker nihče ni popoln, si ne delaj popolne in idealne slike o sebi).
3. Osredotočenje na začetek dogajanja vodi le še v povečano tremo. Zato se sprosti in prepusti mislim, da čimbolj neopazno tečejo naprej... Vživljanje v samo dogajanje pomaga, da napetost popušča in s tem tudi trema.
4. Tvoja predhodna slika dogajanja naj ustvari pozitivne misli in slike o dogajanju, ki ga pričakuješ, saj s tem ustvarjaš temeljno podlago za uresničitev le teh. Uživaj v tem in tako bo miselna predstava postala resnica.

Iz razne literature povzela in priredila:
V.K.

STANOVANJSKI STOLPIČI DUHOV?!

Občina Piran je pri Urbanističnem inštitutu Republike Slovenije iz Ljubljane naročila Demografsko študijo občine Piran, ki bo osnova za načrtovanje sprememb dolgoročnega občinskega plana.

Za naš planet je značilna in zaskrbljujoča eksplozivna rast prebivalstva, kar velja predvsem za manj razvite dežele (t.i. tretji svet). Večje število ljudi pa pomeni tudi večjo porabo naravnih virov in večje onesnaževanje okolja. V občini Piran pa se nam - v nasprotju s svetovnimi trendi - obeta celo upadanje števila prebivalstva (po popisu prebivalstva iz leta 1991 že imamo negativno rast (-0,8)).

Do leta 2005 naj bi število prebivalcev v naši občini stagniralo, po tem letu pa naj bi začelo celo upadati; to pomeni, da se bo v bodoče spremenila predvsem starostna struktura - kar pomeni, da bo več starejših ljudi. (Leta '91 je povprečno gospodinjstvo v naši občini štel 2,7 člana in je med najmanjšimi v Sloveniji). Je pa po drugi strani naš prostor preobremenjen (372,6 prebivalcev na km²). Pred osamosvojitvijo, predvsem pa v 70. letih je bilo za piransko občino značilno priseljevanje! Tega zdaj (skoraj) ni (ne bo) več.

Zato bo tudi lažje uresničevati usmeritev piranske skupščine, da se rast prebivalstva omeji na naravni prirastek. Naš prostor pa je za ljudi iz drugih krajev Slovenije zanimiv tudi za nakup počitniških stanovanj, ki jih kasneje uporabljajo kot stanovanja za preživljanje svojih upokojskih let. Tudi zaradi tega se (bo) tukajšnje prebivalstvo še hitreje stara(-lo). Gradnja novih stanovanj torej obremenjuje okolje in vzpodbuja novo priseljevanje. Zato naj bi se občina Piran - v skladu s svojo deklaracijo, da je zelena - prizadevala predvsem za dvig kulture bivanja v že obstoječih stanovanjih (obnova starih stanovanj).

Kadrovska, socialna... stanovanja naj bi kupovali pretežno na trgu rabljenih stanovanj, novih stanovanjskih pozidav pa naj bi se lotili le izjemoma, skrajno premišljeno in varčno!

Žal pa npr. program mestne prenove Pirana ne sledi zgoraj navedenim smernicam, ampak se uresničuje bolj po polžje; nasprotno pa se v Luciji že pripravljajo na gradnjo novega stanovanjskega stolpiča (cene stanovanj bodo (spet) previsoke za domačega kupca - pa jih bodo pokupili kupci od drugod - za počitniška bivališča). In bomo spet imeli stanovanjske četrti "duhov", ki se bodo napolnile zgolj poleti in (ali) ob koncu tedna.

Livija Sikur Zorman

TO PRILOGO JE FINANČNO PODPRLA LDS PIRAN

I. SEDANJE STANJE

- Neizkoriščene prednosti lokacije Portoroža

Portorož ima blago podnebje, čisto morje, dobre prometne zveze, dober mednarodni sloves, mnogo zelenja itd. Vendar te prednosti niso izkoriščene - ne makroekonomsko ne mikroekonomsko. Od teh prednosti torej nimajo koristi niti Slovenija niti prebivalci Portoroža, oziroma piranske skupnosti.

- Neizkoriščene hotelske in zasebne kapacitete

Portoroški hoteli so zares izkoriščeni samo 4 mesece letno. Izven sezone je večina hotelov zaprtih; zasebnih turističnih zmogljivosti pa prav tako ne uporabljamo. To seveda povzroča veliko ekonomsko škodo in sicer neposredno, še več pa posredno: neposredni (direktni) priliv zaslужka se pri hotelih in pri privatnikih zmanjša čez 60%, posredna (indirektna) škoda pa je še večja, saj je treba neizkoriščene zmogljivosti vzdrževati, delavci so brez dela itd. Največja gospodarska škoda pa nastaja, ker so hotelirji in zasebniki prisiljeni v sezoni višati cene svojih storitev, s čemer seveda odganjajo goste.

- Nepravilna struktura gostov glede na njihovo ekonomsko moč

Akviziterji, posebno za hotele, obračunavajo storitve po glavi pridobljenega gosta, ne pa po denarju, ki ga ta gost lahko porabi izven penzijskih storitev. Posledica tega je, da so naši hoteli v sezoni polni "holandskih kuharic", oziroma polni ljudi "plitvih žepov". Od takšne poslovne politike pa ima Portorož kot celota veliko škodo.

- Z vidika ekonomskega razvoja se Portorož ni povezal s Piranom

Razvoj južne obale, predvsem Emone in Bernardina, ni povezan z razvojem severne obale Pirana. Škoda je obojestranska.

- Mnoga poslopja v Portorožu ne doprinašajo turističnemu gospodarstvu, temveč celo motijo njegov razvoj - npr. skladišča Droge ob morju.

- Glavna štiripasovna prometnica leži med hoteli in morjem, kar močno ovira dostop pešcev do morja. Ta cesta bi morala potekati na drugi strani - za hoteli.

II. KAKO IZBOLJŠATI STANJE?

- Formiranje stalnega odbora predstavnikov Portoroža in Pirana, ki bi imel nalogo oblikovati predloge za izboljšanje sedanjega stanja. Zdaj take predloge pripravlja volonterska skupina, ki jo vodi podpisani Igor Blumenau. Mnogi predlogi so že v diskusijski fazi na različnih ravneh.

- Predlogi, ki so že izdelani in so v fazi razprav

V razprave so se vključili že tudi javni mediji: časopisi, radio in televizija. Zato bi v tem članku obravnavali nekatere take predloge s področja skupnega razvoja Portoroža in Pirana.

- Kako izkoristiti hotelske kapacitete?

V prilogi 2 je prikazano kompletiranje hotela Emona in kompleksa Bernardin:

- Večnamenski športno-družabni center (objekt je označen s številko 19)

V tem objektu bi lahko pripravljali prireditve, ki bi preko vsega leta zagotavljale obisk najmanj pet tisoč "petičnih" gostov. Dovolj je velik, da omogoča prirejanje vseh plavalnih disciplin. Bazen pa je mogoče pokriti z betonsko ploščo, s čemer bi pridobili veliko površino, na kateri bi lahko prirejali celo nogometna in atletska tekmovanja, hokej, umetno drsanje,

tenis, igre z žogo, boks, konference, zabave itd.

(Pripomba avtorja: Tako ogromen objekt bi se, posebej v prvih letih, težko sam vzdrževal in bil ekonomsko rentabilen, ker bi bil pač predrag. Ekonomska koristnost tega objekta je evidentna šele, ako se vračuna, da bi se zaradi njega polnili hoteli (tudi) izven sezone.)

Ta veliki športno-družabni objekt bomo z vrsto drugih detajlno prikazali v naslednjih člankih.

- V naslednjih člankih bomo prikazali tudi predloge za BERNARDIN:

- Zavarovani akvatorij z nasipom (14)
- Restavracija za tiste, ki želijo zabavo in lahko zanj dobro plačajo (Ribja restavracija (15)
- Garaže (16)
- Dvorana za "glasne prireditve" (11)
- Z razširitvijo keja (12)
- "Plaža pod boni" (13)

in za EMONO:

- Niz dograđenj od (1) do (9)

III. PREDLOGI FINANCIRANJA

- Financiranja brez državne pomoči

Od vsega začetka nastajanja predlogov za dolgoročne načrte razvoja Pirana in Portoroža (to je: pred že skoraj štridesetimi leti) smo si postavili pogoji, da načrtujemo financiranje objektov brez državne pomoči. To pa pomeni, da smo planirali samo take objekte, za katere so možnosti, da se financirajo iz nedržavnih virov. Za vsak objekt smo predvideli financiranje v obliki delniške družbe.

Večnamenski športno-družabni center v okviru hotelov Bernardin bi se financiral na osnovi delitve na 12 deležev.

Dva deleža bi pripadla občini, ostale bi odkupile Športne zveze posameznih držav ali komitejev. Računamo tudi na Olimpijski komite. Sofinancerji bi bile tudi organizacije za prirejanje zborovanj, velikih zabav, simpozijev in podobnega. Vsi lastniki bi formirali upravni odbor, ki ostaja odprt za sprejemanje novih članov. Ti bi vplačevali svoj prispevek za dopolnitev opreme centra.

Sondiranje je pokazalo, da so športne organizacije zainteresirane predvsem za treninge svojih reprezentanc, organizacije za prirejanje raznih prireditev pa za tehnično opremo, ki je potrebna za pripravo velikih prireditev.

IV. PREDPOGOJI ZA IZVEDBO NAČRTOV

- Slovenska država mora poskrbeti za **ustrezno zakonodajo**.

Celotna zamisel je izvedljiva z dvema predpogojema:

- Prvi predpogoj: slovenski parlament razglasi Dolgoročni program razvoja Portoroža in Pirana **za zadevo primarnega državnega interesa**.

- Drugi predpogoj: slovenska vlada, na podlagi predhodne odločitve parlamenta, s posebnim zakonom **zagotovi varnost tujih naložb v razvoj Portoroža in Pirana**.

Brez uresničitve navedenih pogojev noben tuj investitor ne bo tvegala vlaganja v naše programe.

Priloge:

Priloga 1 PREDLOG IDEJNE URBANISTIČNE SKICE ZA SEVERNO OBALO IN PIRANSKO PODZEMLJE ter za DOGRADNJO HOTELOV EMONA in BERNARDIN (v merilu 1:10.000)

Priloga 2 PREDLOG IDEJNE SKICE ZA RAZŠIRITEV HOTELOV EMONA-BERNARDIN (v merilu 1:5.000)

Priloga 5 Predlog idejne skice za razširitev hotelov EMONA-BERNARDIN (v merilu 1:10.000) in detajlni PREDLOG NAČRTA ZA RESTAVRACIJO (15)

- 1 Dozidava ob stopnišču bivšega hotela "Punta"
- 4 Obnova zvonika porušene cerkve Sv. Andreja
- 5 Piranska opera

PRILOGA 1

PREDLOG IDEJNE URBANISTIČNE SKICE za sledeče gradnje: - "PIRANSKO PODZEMLJE"

Tako smo imenovali predore ob katerih bi zgradili garaže in skladišča.
- Cesta ob morju, v dolžini 1000 metrov, med vhodom 5 v predor in Fiesco.

- Novi obalni plato na koti 1,3 m, med bivšim hotelom Punta in vhodom 5 v predor.

V točki 7 je locirana spiralna garaža, ki ni povezana s sistemom ostalih garaž.

PREDLOG REŠITVE "PIRANSKEGA PODZEMLJA" po tretji varianti.

Ta tretja varianta predvideva, da se južni vhod 1 v predor premesti s sedanje lokacije ob pomolu za 400 m južneje. Tako bi se tunel začel na sredini sedanjega parkirišča in bi šel v steno pod cesto, ki se od Pirana dviga v hrib. Prednost te različice je, da ostane ves čas globoko pod površjem. V točki 6 pa bi lahko zgradili vhod in izhod za pešce (z dvigalom) in za vozila s spiralno rampo (kakor jo predvidevamo v točki 3). Po tej varianti bi gradbena dela lahko začeli hkrati v štirih točkah 1, 2, 3, 4. Občina Piran pa bi imela proste roke da, glede na ekonomske danosti, odloča o terminih.

Dobili bi sledeče dolžine odsekov:

- 1 do 6 350 m
- 6 do 9 180 m 2 je povezan s hodnikom za pešce in vozičke za prtjago z Rokovim trgom.
- 9 do 3 100 m
- 3 do 4 150 m
- 4 do 5 100 m 4 je povezan s hodnikom za pešce in vozičke za prtjago s Tartinijevim trgom.

skupaj 880 m

EMONA

- 1 Bazeni
- 2 Športna dvorana
- 3 Garaža in delavnica
- 4 Predor
- 5 Depandansa Emone
- 6 Gozd s sadeži
- 7 Vile
- 8 Pridelava cvetja itd.
- 9 Čistilne naprave

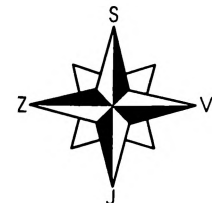
BERNARDIN

- 10 Sportni center
- a Olimpijski bazen
- b Garderobe
- c Uprava
- d Jaht Klub
- e Vzdrževanje plovil
- f Čolnarna
- g Rekreativni bazen
- h Tekmovalni bazen v morju
- i Vaterpolo bazen v morju
- j Akvatorij za tekmovanja in sidrišča

- 11 Dvorana za "glasne prireditve"
- 12 Razširitev keja
- 13 Plaža "pod bori"
- 14 Valobran (s 300 privezi jaht)
- 15 Ribja restavracija in nočni klub
- 16 Podzemne garaže in skladišča
- 17 Delno vkopana diskoteka
- 18 Podaljšanje trgovske ulice

- Emona Bernardin
- Novi objekti
- Adaptiran objekt
- Podzemni objekti

PREDLOG PROGRAMA DOLGOROČNEGA RAZVOJA PIRANA IN HOTELOV EMONE IN BERNARDINA

Predlagatelj:
IGOR BLUMENAU, dipl. ing. arh.
s sodelavci
PIRAN, 15. 9. 1994

TO PRILOGO JE FINANČNO PODPRLA LDS PIRAN

PRILOGA 2

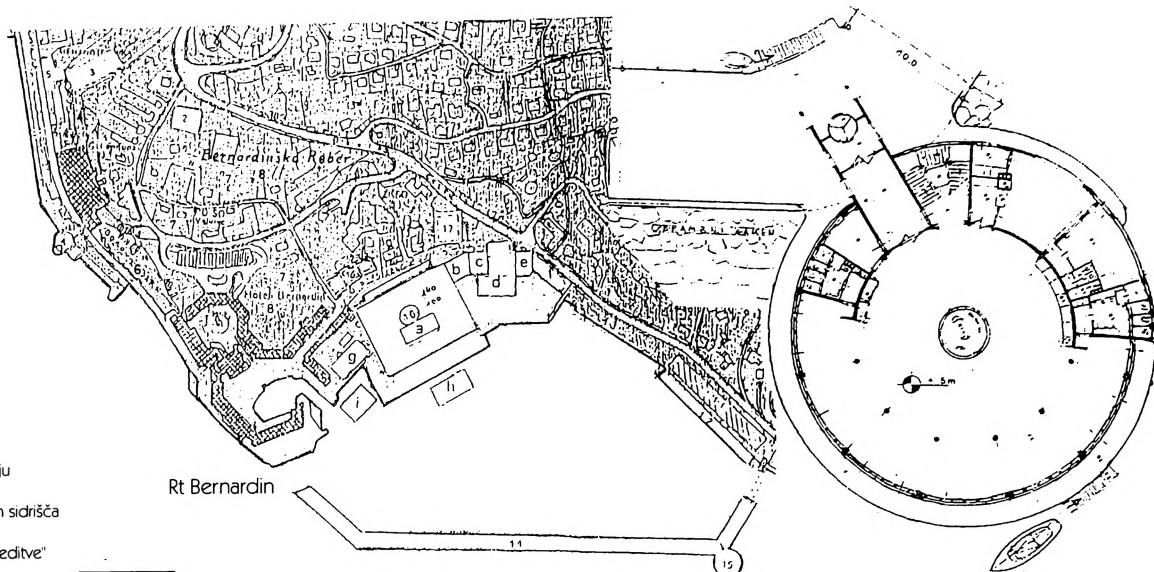
PREDLOG PROGRAMA DOLGOROČNEGA RAZVOJA HOTELOV EMONE IN BERNARDINA

EMONA

- 1 Bazeni
- 2 Športna dvorana
- 3 Garaža in delavnica
- 4 Predor
- 5 Depandansa Emone
- 6 Gozd s sadeži
- 7 Vile
- 8 Pridelava cvetja itd.
- 9 Čistilne naprave

BERNARDIN

- 10 Športni center
- a Olimpijski bazen
- b Garderobe
- c Uprava
- d Jaht Klub
- e Vzdrževanje plovil
- f Čolnarna
- g Rekreativni bazen
- h Tekmovalni bazen v morju
- i Vaterpolo bazen v morju
- j Akvatorij za tekmovanja in sidrišča
- 11 Dvorana za "glasne prireditve"
- 12 Razširitev keja
- 13 Plaža "pod bor"
- 14 Valobran (s 300 privezi jaht)
- 15 Ribja restavracija in nočni klub
- 16 Podzemne garaže in skladišča
- 17 Delno vkopana diskoteka
- 18 Podaljšanje trgovske ulice

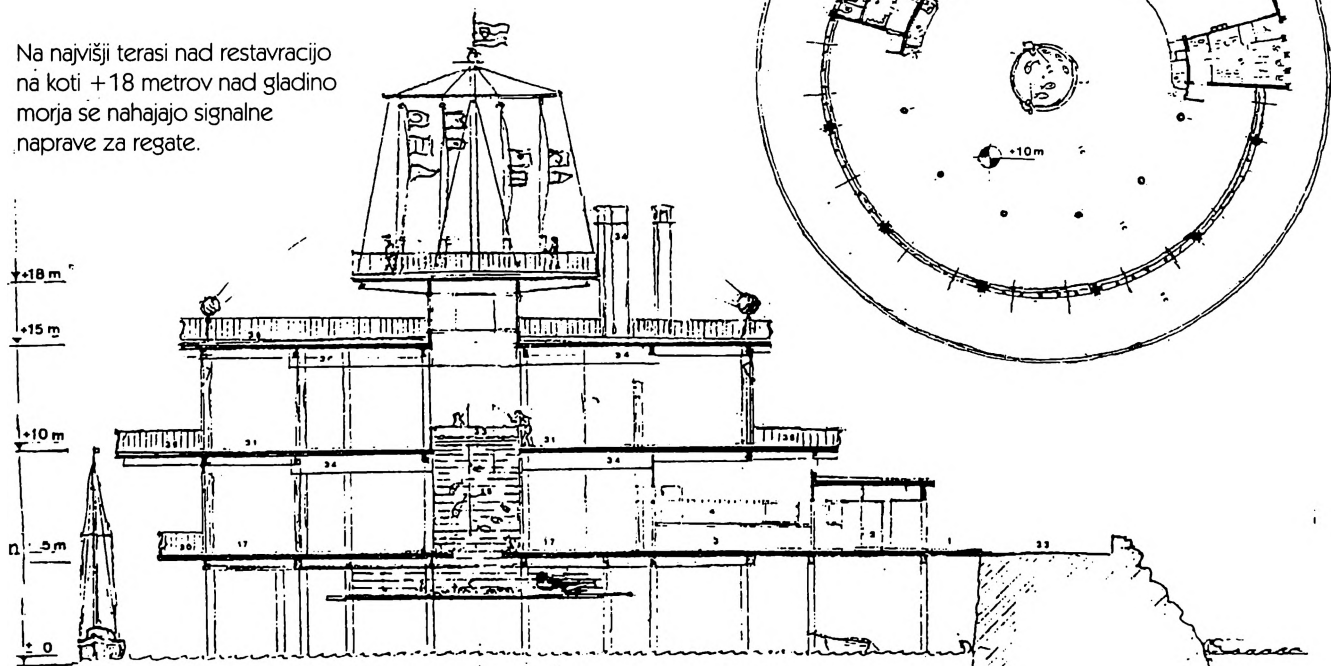
	Emona Bernardin
	Novi objekti
	Adaptiran objekt
	Podzemni objekti

Predlagatelj: Igor BLUMENAU, dipl. ing. arh.
s sodelavci

PRILOGA 5

Restavracija (15) je locirana na zaščitnem nasipu (14) in ima krožno zasnovo. V sredini se nahaja okrogli stekleni bazen, v katerem si gosti sami lovijo večerjo. Po potrebi jim pomagajo skriti potapljači.

Na najvišji terasi nad restavracijo na koti +18 metrov nad gladino morja se nahajajo signalne naprave za regate.

TO PRILOGO JE FINANČNO PODPRLA LDS PIRAN

Predlog za postavitve meteorološke postaje v Piranu

Za osvetlitev problema meteoroloških meritev je verjetno potrebno vsaj površno omeniti delovanje meteorološke službe v preteklosti in njene aktivnosti danes na našem geografskem področju. Pri tem prosimo bralce, da z razumevanjem sprejmejo morebitne netočnosti v tej predstavitvi. (Za natančnejši pregled bi se bilo seveda potrebno obrniti na Hidrometeorološki zavod v Ljubljani.)

"Čez noč" z Belega križa na sečoveljsko letališče

Na področju Slovenskega Primorja so se meritve meteoroloških parametrov izvajale v različnih obdobjih na različnih krajih. Po drugi svetovni vojni so bile meritve sprva opravljene pod vodstvom vojaške uprave že za časa cone B v Kopru. Kasneje (verjetno 1958), pa je meritve prevzela Meteorološka služba v Ljubljani, ki se danes imenuje Hidrometeorološki zavod (HMZ). Merilno postajo so postavili v bregu nad Žusterno, na nadmorski višini okoli 30 m. Od 1. maja 1974 je bila meteorološka postaja preseljena na Beli križ. HMZ je v poslednjih nekaj letih postal del Ministrstva za varstvo okolja.

V letu 1992 (1. junija) pa je bila le-ta z Belega križa "preko noči" premeščena na letališče v Sečoveljah, kjer je že več let delovala meteorološka opazovalnica pod zvezno upravo za kontrolo poletov. Meritve ba tej opazovalnici so seveda zajemale opazovanje manjšega števila parametrov in metodološko niso bile tako izpopolnjene kot tiste na belokriški postaji (nadmorska višina približno 95 m). Po osamosvojitvi Slovenije je tudi opazovalnica na letališču v Sečoveljah prešla pod nadzor HMZja. Tako lahko sklepamo, da so bili razlogi za premostitev postaje z Belega križa na letališče predvsem ekonomske narave.

Trenutno sta na področju Slovenske Istre tudi dve avtomatski meteorološki postaji (pod nadzorstvom HMZ-ja): ena je v Luki Koper (ki je tudi sponzor te postaje), druga pa je na letališču v okviru meteorološke postaje. Obe sta povezani s centralo v Ljubljani, kamor se avtomatsko stekajo podatki.

Najmanj primerna je postaja na letališču v Sečoveljah

Nekdanja meteorološka postaja v Kopru je bila (po pričevanju opazovalca) nerodno postavljena pod breg (v relativno zavetrje), preko katerega je včasih brila močna burja, ki pa je z meritvami zato niso primerno zaznali.

Postaja na Belem križu je bila glede tega dosti bolj primerna. Rahlo je sicer bila moteča nadmorska višina postaje (čeprav so druge

postaje po Sloveniji še na mnogo višjih legah).

Najmanj primerna pa je za opis meteorološkega stanja v Tržaškem zalivu postaja na letališču v Sečoveljah. Tista lega je znana po šibki burji (zato je tudi primerna za letališče), višjih popoldanskih temperaturah, nižjih nočnih temperaturah, višjih srednjih temperaturah v poletnem in nižjih srednjih temperaturah v zimskem obdobju od tistih na Belem križu ter v Portorožu.

Tudi podatki avtomatske postaje v Luki Koper ne dajo dovolj indikativnih vrednosti za burjo: kažejo le njeno prisotnost. Iz podatkov obeh avtomatskih postaj v Slovenskem Primorju sledi ugotovitev, da njuna lega prav tako ni primerna za meritve vetrov, ki pihajo iz jugo-vzhodne smeri.

Primerna lega - svetilnik na piranski panti

Precej slabše pa je stanje z zbiranjem podatkov o temperaturi morja. (Hidrometeorološki zavod poskrbi za pogodbeno odčitavanje temperature morja v Piranskem zalivu. V poletnem obdobju, ko se odprejo plaže, pa podatke zbira na kopališču v Kopru.)

Na Morski biološki postaji je več let zorela ideja, da potrebujemo za to področje reprezentativno meteorološko postajo. Primerna lega zanjo bi bila svetilnik na piranski panti.

Vendar sta dva problema, ki zahtevata podrobnejšo analizo:

1. Vpliv grebena pod piransko stolnico na meritve vetra; (ob burji se morda tokovnice vetrnega polja tako zgotijo pri grebenu, da bi postaja na rtu zaznala močnejšo burjo, kot je na odprtem morju.)

2. Vpliv zvonika cerkvice Svete Madonne na vetrno polje v neposredni bližini. (Ugotoviti bi bilo treba, ali bi zvonik bistveno vplival na vetrno polje v bližini anemometra na svetilniku. V kolikor bi analize potrdile izrazit vpliv zvonika, bi seveda bilo primernejše postaviti vsaj anemometer na zvonik.)

Zavedati se je treba, da ta postaja na piranski

punti ne bi izpolnjevala WMO standardov običajnih meteoroloških postaj (pokošena zelenica brez visokih objektov v bližini ipd.). Kljub temu pa bi postaja na panti bila za naše področje bolj reprezentativna od obstoječih postaj.

Koristi, ki naj bi jih od postaje imeli prebivalci Pirana in ostalega dela Slovenskega Primorja:

- Turistične organizacije bi lahko promptno pridobile podatke o temperaturi morske vode, kar zanima kopalce, podatke o vetru, ki zanimajo jadralce in navične turiste. Hotelski gost bi si na ekranu v recepcijskem prostoru lahko ogledal vremenske podatke.

- Ribiči, ki imajo sicer brez instrumentov zelo dober občutek za vreme, bi dobili primerne vrednosti o jakosti vetra. V kolikor bi se podatki iz te postaje stekali tudi na Hidrometeorološki zavod v Ljubljano, bi tam na primer vedeli, da je plovba zaradi nizke megle ovirana. Na osnovi podatkov iz treh avtomatskih postaj bi lahko tudi napovedali prihod izrazito slabega vremena za nekaj ur vnaprej (meteorološka napoved).

- Občina Piran, ki bi na primer za morebitno obnovo mesta zaradi neurja potrebovala podatke o vetru.

- Občani, ki bi npr. zavarovali strešne kritine in bi seveda pričakovali, da bodo od zavarovalnice dobili povrnjeno škodo. (Poznan nam je primer, ko zavarovalnica ni izplačala odškodnine, ker HMZ ni zaznal večjega sunka vetra - gre za banalen primer, ki pa je za občane pomemben.)

Lahko povzamemo, da bi se s postavitvijo meteorološke postaje na piranski panti izboljšala "turistična ponudba" in skrb za varstvo okolja.

Grobi predračun za namestitve takšne postaje znaša okoli 70.000 DEM. Zdi pa se nam pomembno, da bi bila meteorološka postaja usklajena z opremo HMZ-ja, da bi bila mogoča hitra izmenjava podatkov. V stroškovni okvir je seveda nujno vključiti tudi stroške za redno vzdrževanje opreme, kalibracijo senzorjev / daljnikov in za honoriranje amaterskega ali polprofesionalnega vzdrževalca. Morska biološka postaja je zainteresirana za redno pridobivanje in tudi za hranjenje pridobljenih podatkov, zato je pripravljena sodelovati pri spremljanju delovanja postaje in opozarjati na nepravilnosti, do katerih bi občasno zagotovo prihajalo. Uporabila pa bi te podatke predvsem v neprofitne, raziskovalne namene in v namene varstva okolja.

dr. Vlado Malačič

TO PRILOGO JE FINANČNO PODPRLA LDS PIRAN

PORTOROŽANOVA PRILOGA št. 1 * PRILOŽENA JE PORTOROŽANU št. 10 (OKTOBER 1994, LETNIK / IV) * V.D. ODGOVORNEGA IN GLAVNEGA UREDNIKA: Marko ZORMAN, prilogo uredila: Livija Sikur ZORMAN * V tej prilogi so sodelovali: prof. def. Miha ROTAR, Marija MAHNE, Andrej Furlan, Alenka Aškerc - MIKELN, Marta Beseničar, Klavdij MALLY, Valentina KLEMŠE, dipl. ing. arh. Igor BLUMENAU, dr. Vlado MALAČIČ, dipl. arh. Boris KOČEVAR, Sergej PIRJEVEC * naklada: 3000

Že od nekdaj je bil prostor istrskega polotoka zanimiv za mnoge kolonizatorje in osvajalce. Tu so se izmenjevali razni imperiji, cesarstva in republike, Istra se je delila in združevala tako, kot so novi gospodarji hoteli in kolikor so jo uspeli osvojiti. Skozi stoletja so se na tem področju izmenjevale razne kulture. Vsaka je v tukaj živečih ljudstvih zapustila svojo sled, ki ji lahko sledimo v raznih izročilih in ohranjenih pisanih virih. Mesta in vasi so nastajala in izginjala. Tista pa, ki so se ohranila, nam danes prikazujejo vso moč in lepoto, ki jo je neka vladavina v njih - kot organskih celicah neke celote. Ena teh celic je tudi občina Piran s samim zgodovinskim mestnim jedrom. Mesto samo se je razvijalo na polotoku kot postopno rastoči organizem. V njegovem zaledju so skupaj z njim rasle vasi, ki so ga dopolnjevale. Skupaj so tvorili neko celoto, ki pa je rasla tako, kot da bi skušala ohraniti čim več prostora.

Kmalu po drugi svetovni vojni pa je ta prostor doživel spremembe, ki so jih s plani in cilji sprožili drugje. Nekdaj povsem agrarna občina se nam danes kaže kot visoko razvita turistična občina, ki se uvršča v sam vrh prihodka na prebivalca v Sloveniji. Vsekakor je ta nagla urbanizacija prinesla poleg pozitivnih tudi negativne učinke. Še nekaj let nazaj ta prostor v načrtovanih slovenske države ni imel takšne vrednosti in veljave, kot jo je dobil z osamosvojitvijo. Spoznanje, da nam je od "skupnih" #isočev kilometrov obale ostalo le še nekaj desetnih kilometrov, je v nas popolnoma spremenilo način gledanja na ta majhen košček prostora. Domačinom, ki že leta in leta iščejo zemljišče, kamor bi postavili svojo hišico, so se sedaj pridružili še tisti iz notranjosti, ki bi si želeli tu postaviti svojo počitniško hiško. Prostor je v tej občini postal resnično dragocena dobrina, ki z vsakim dnem še pridobiva na ceni. Cene kvadratnega metra stanovanja se že vrtijo med 2000 in 3000 DEM in baje ni daleč trenutek, ko se bomo pogovarjali tudi o več tisočih markah.

Kam to vodi? Ljudje so, da bi si zagotovili svoj košček obale, postavili cele zaselke "na črno", brez kakršnihkoli dovoljenj. Najbolj so bili "na udaru" Strunjan, Portorož in Lucija. Ali bo prostor mogoče sanirati brez večjih posledic, ko pa hkrati ugotavljamo, da nam v poletnih mesecih včasih zmanjkuje vode, ko iz Lucije do Pirana z avtom "hodimo" tudi pol ure, da o pomanjkanju parkirišč niti ne govorimo, saj jih očitno nikoli ne bo dovolj, da zmanjkuje prostora na plažah... itd. To pa seveda še zdaleč niso edini problemi... Dejstvo pa je, da je treba prostor občine Piran - ne glede na nekatere tendence po posamičnem reševanju - reševati celostno, v sozvočju z ostalimi deli.

Kot sem omenil, je velik problem naše občine promet. Dokler je bilo avtomobilov še malo in so bili bolj luksuz, smo še nekako shajali. Danes, to ko ni več, je težje. Marsikatera družina ima že po dva avta ali celo več. Nekoč je bila Lucija majhno naselje, danes je že mesto. Dnevna migracija iz Lucija v Piran in obratno je velika. Poleti ob slabem vremenu, ko se kopica turistov odpravi na ogled starega mesta, je gneča nepopisna, še večja pa je jeza stanovalcev in turistov. Morda je rešitev v gradnji garažnih hiš, ustrežnejši organizaciji javnega prometa ali pa morda v preselitvi določenih upravnih služb iz Pirana v Lucijo... Morda. A ne smemo pozabiti, da je s selitvijo pomorskega

internata, z ukinitvijo gimnazije, z zaprtjem kino dvorane in gledališča mesto Piran začelo umirati. Brez neke vsebine mesto ne more preživeti. Z delno prenovo Tartinijevega trga smo v Piranu ponovno dobili svoj osrednji trg, ki ne zaživi samo ob praznikih, ampak vsak vsak dan. Avtomobili so se umaknili ljudem, ki so na trgu ponovno dobili svoj "meeting point" - točko srečevanja: otroci igrajo hockey ali kotalkajo, tu so prireditve - nastopi glasbenih in plesnih skupin in še... V mesto Piran se je vrnila slovenska gimnazija in morda se vanj vrača življenje.

- Pa Lucija? Iz še nedavno majhnega zaselka je Lucija naglo zrasla v spalno naselje in potem prerasla tudi te okvirje ter postala malodane mesto. A vendar to še zmeraj ni pravo mesto! Ima sicer zdravstveni dom, KS, banko, pošto, lekarno. Nima pa nekaterih mestotvornih funkcij kot so uprava in sedež občine, srednje šole, kulturne ustanove, sodišče ipd. Tako se bo najbrž kmalu načelo vprašanje, kateri kraj je večji in močnejši - Piran ali Lucija, stari ali novi.

Piranu v prid je njegova zgodovina, toda širti se nima več kam dosti. Mogoče še tja do področja Fornače; ki je - zapuščeno in neurejeno zdaj v sramoto celotni občini. Lucija pa je, kot hitro rastoča tvorba prehitevala urbanistične plane in načrtovalce. Danes kaže podobo nekega zmedenega urbanega naselja, ki ga nasilno seka stara obalna cesta. Vsekakor bi bila ukinitve te ceste in njena premestitev na primernejše mesto odrešila za marsikaterega krajana. Urbanizem naselja bi tako lahko zastavili na novih temeljih. Naselju bi lahko dodali nek centralni prostor "plateau communis" s cervkviyo, sprehajališčem v centru naselja, z manjšimi lokali ali trgovinicami ter nekaterimi upravnimi funkcijami. Na novo bi lahko določili mesto avtobusni postaji in z novo cesto v obrtno cono bi lahko že definirali mejo rasti naselja.

Med obema naseljema je vmes Portorož kot Meka slovenskega turista. Portorož, ki vse do poletja v miru prezimuje in ga le tu in tam iz spanca zmoti kakšen praznik, ko Portorož napolnijo obiskovalci in mu nadenejo vtis blišča. Žal pa se Portorož, kot vmesni kraj med Lucijo in Piranom, še zmeraj ubada s problemom prometa in z njim povezanim hrupom, ki je za nadaljnji razvoj Portoroža vse bolj moteč in zavirlen dejavnik. Če promet omejimo, bo posledica verjetno manjši obisk, če ga

preusmerimo na Belokriško cesto, ki je hkrati tudi dostopna cesta s kopsrke smeri, premestimo ves hrup na drugi konec naselja in to na cesto, ki z vidika cestno prometnih predpisov še zdaleč ne more zadostiti povečanemu obsegu prometa, širiti pa jo je skoraj nemogoče. Gradnja garaž bi bila morda ustrezna rešitev, vendar bomo takoj naleteli na problem financiranja in optimalne rešitve v prostoru.

Lahko bi dejali, da so Piran, Portorož in Lucija že davno prerasli svoje prvotne meje in se zliili v celoto, podobno somestju. Vsak del opravlja svojo nalogo, ki se dopolnjuje ali vsklajuje z drugima dvema. Tukaj sta še Fiesa s Pacugom, ki še čakata na "svoj trenutek", ko ju bomo ustrezno uredili in jima dali primerno vsebino. Vsekakor to ne sme biti preveč betona, saj sta še edini preostali zeleni dolini v bližini. Sicer sta še neurejeni, vendar bi jima s primerno funkcijo v soodvisnosti od ostalega dela vdahnili novo življenje in vsebino. Tu je še Strunjan, ki je s svojimi še delujočimi solinami, neokrnjeno obalo in naravnim rezervatom, še vedno za marsikoga, ki si želi vsaj malo miru, pravi magnet. Morda bi s primerno vzpodbudo spet privabili ljudi, ki so se odselili, da bi ponovno obdelovali zemljo. Podobno usodo kot Strunjan doživljajo tudi naše vasi v zaledju: Padna, Nova vas, Sv.Peter, Dragonja, Sečovelje, zaselki na Seči, v Paredagu, Slamih, na Lucanu, Šentjanah... Pri planiranju smo prevečkrat pozabljali na njih in jih zapostavljali. Ljudje pa so medtem odhajali, zemlja in soline propadajo... Na zaledje smo se spomnili šele sedaj, ko nam ob sami obali zmanjkuje prostora.

Ob koncu svojega razmišljanja lahko zaključim, da tvori prostor občine Piran neko organsko celoto, ki je ni moči reševati posamično, ampak samo skupaj, v soodvisnosti z ostalimi deli občine. Ali bomo uspeli v prihodnosti ob preobzbi in spremembi lokalne samouprave obdržati odločanje o prostoru v naših rokah? Ali smo in ali še bomo znali pravilno posegati v prostor, bo samo čas pokazal. S pravočasnim treznim premislekom lahko marsikaj sami preprečimo in obrnemo v pravo smer. Ne smemo zaiti v ekstreme. Ne v eno ne v drugo smer. Prostor in samo naš. Je tudi od tistih, ki bodo šele prišli.

Boris Kočevar